

STULECIE PRAW KOBIET 1918–2018

ZYCIA

Stulecie praw kobiet 1918–2018

CHCEMY CAŁEGO ŻYCIA

Równe prawa wszystkim! W imię hasła tego z inicjatywy rzuconej na Zjeździe w Krakowie stanęły kobiety do nowej pracy. We wszystkich dzielnicach polskich postępowsze żywiły jeły organizować swoje szeregi, zakładać związki, stowarzyszenia, pisma, zdobycie praw obywatelskich dla kobiet mające na celu”

Maria Dulebianka

Herodot mawiał, że żadna wspólnota nie może istnieć bez pamięci o tym, jak było, bez historii opartej na faktach. Ale historia jest tylko częścią naszych dziejów i tożsamości. Jej dopełnieniem jest herstoria, czyli historia kobiet budujących świat, w którym żyjemy, wspólnie z mężczyznami, chociaż często w cieniu. Musimy przywrócić ją naszej pamięci, bo pamięć – fundament wspólnotowej tożsamości – nie może być połowiczna ani ułomna. Powinniśmy mieć świadomość, kim jesteśmy i skąd przychodzimy, aby wiedzieć, dokąd idziemy.

Stulecie praw kobiet, które obchodzimy w tym roku, jest doskonałą okazją, by skleić część męską i żeńską naszej historii, uzupełnić ją o fakty związane z wkładem kobiet w budowanie tego, co wspólne. My, kobiety, często mówimy: „demokracja bez kobiet jest połową demokracji”. Dodajmy: historia bez herstorii jest pamięcią ułomną, tożsamością niepełną. Trzeba ją uzupełnić o dzieje kobiet, ich walkę, troskę i działanie. To obowiązek każdej i każdego z nas.

Świętujemy stulecie praw kobiet, kultywując pamięć o tych kobietach, które przyczyniły się do naszej wolności. Jesteśmy świadome tego, co jeszcze trzeba zrobić, by równe prawa przekładały się na równe możliwości i równe szanse w zróżnicowanym, demokratycznym społeczeństwie.

**Magdalena Środa
Małgorzata Tkacz-Janik**

Grupa postanek BBWR w kularach, widoczne m.in. Janina Kirtiklisowa, Eugenia Waśniewska, Zofia Moraczewska, Maria Jaworska, Halina Jaroszewiczowa.
Data: 1930-11-26 / Źródło: NAC Sygnatura: 1-A-1113-1

PRAWA WYBORCZE KOBIET

KALENDARIUM EUROPEJSKIE

1788 STANY ZJEDNOCZONE (PRAWO DO KANDYDOWANIA)

1906 FINLANDIA

1907 NORWEGIA (PRAWO DO KANDYDOWANIA)*

1913 NORWEGIA** (PRAWO DO WYBIERANIA)

1915 ISLANDIA*, DANIA

1917 KANADA (PRAWO DO WYBIERANIA)*, HOLANDIA (PRAWO DO WYBIERANIA)

1918 KANADA (PRAWO DO WYBIERANIA)*, POLSKA, AUSTRIA, ESTONIA, GRUZJA*, IRLANDIA*, NIEMCY, LITWA, ŁOTWA, WĘGRY, ROSJA RADZIECKA, ARMENIA*, AZERBEJDŻAN, MOŁDAWIA, WIELKA BRYTANIA*

1919 BELGIA (PRAWO DO WYBIERANIA)*, BIAŁORUŚ, LUKSEMBURG, HOLANDIA (PRAWO DO WYBIERANIA), SZWECJA*, UKRAINA

1920 STANY ZJEDNOCZONE (PRAWO DO WYBIERANIA) ALBANIA, KANADA (PRAWO DO KANDYDOWANIA)*, CZECHOSŁOWACJA, ISLANDIA**, SŁOWACJA

1921 ARMENIA**, BELGIA (PRAWO DO KANDYDOWANIA), GRUZJA**, SZWECJA **

1928 IRLANDIA**, WIELKA BRYTANIA**

1929 RUMUNIA*

1930 TURCJA (PRAWO DO WYBIERANIA)

1931 PORTUGALIA*, HISZPANIA

1934 PORTUGALIA*, TURCJA (PRAWO DO KANDYDOWANIA)

1944 BUŁGARIA, FRANCJA

1945 JUGOSŁAWIA (CHORWACJA I SŁOWENIA), WŁOCHY

1946 RUMUNIA**, BYŁA JUGOSŁOWIAŃSKA REPUBLIKA MACEDONII, JUGOSŁAWIA

1947 MALTA

1948 BELGIA*

1949 BOŚNIA I HERCEGOWINA,

1950 KANADA (PRAWO DO WYBIERANIA)**

1952 GRECJA

1959 SAN MARINO (PRAWO DO WYBIERANIA)

1960 KANADA (PRAWO DO KANDYDOWANIA)**, CYPR

1970 ANDORA (PRAWO DO WYBIERANIA)

1971 SZWAJCARIA (KANTON APPENZEL INNERRHODEN – 1990)

1973 ANDORA (PRAWO DO KANDYDOWANIA), SAN MARINO (PRAWO DO KANDYDOWANIA)

1976 PORTUGALIA**

1978 REPUBLIKA MOŁDAWII**

1984 LIECHTENSTEIN

1993 KAZACHSTAN**, REPUBLIKA MOŁDAWII**

* Prawa te podlegały szczególnym krajowym lub regionalnym warunkom i ograniczeniom.

** Podanie kilku dat odzwierciedla etapy przyznawania praw, np. znoszenie szczególnych ograniczeń lub warunków. W przypadku niektórych krajów, które miały w historii etap kolonialny, przyznanie kobietom prawa do wybierania lub/i prawa do kandydowania w wyborach lub np. bycia wybieraną przez administrację kolonialną, potwierdzenie tych praw następuje w momencie uzyskania niepodległości/autonomii. Podobnie w krajach, które wcześniej były np. częścią federacji i w których kobiety miały czynne i bierne prawo wyborcze zgodnie z ustawodawstwem federalnym najczęściej prawa te potwierdzała na nowo Konstytucja niepodległego już państwa.

(opracowanie kalendarium na podstawie: IPU (Inter-Parliamentary Union) <https://www.ipu.org/>)

Otwarcie Sejmu Ustawodawczego 26.01.1919, posłanki widoczne u dołu zdjęcia. Źródło NAC

NASZA HERSTORIA:

DZIAŁACZKI, BOHATERKI, PATRIOTKI

Prawa wyborcze nie zostały kobietom dane przez Naturę, Historię, Boga ani mężczyzn. Wszędzie zostały przez nie same wywalczone. Nazwiska tych kobiet nie figurują w podręcznikach historii, nie ma ich w nazwach ulic, nie ma na cokółach pomników. Nie uczymy się w szkole, że kraje, które w historii nazywano demokracjami, takie jak starożytna Grecja, czy szlachecka Polska wykluczały WSZYSTKIE KOBIETY z kręgu osób mogących sprawować władzę, brać udział w wyborach. Historia zawsze pomijała kobiety, nigdy nie była więc pełna i prawdziwa. Pora ją uzupełnić i poszerzyć o herstorię.

Ruchy kobiece i feministyczne mają w Polsce długą tradycję, zróżnicowane formy i niemałe sukcesy. Ich początki sięgają wieku XVIII i związane są, jak wszystko w Polsce, z walką o niepodległość. Pierwsze organizacje powstały tuż po powstaniu kościuszkowskim.

W 1830 roku zawiązało się w Warszawie Towarzystwo Dobroczynności Patriotycznej Kobiet, które po upadku powstania listopadowego działało w konspiracji, w domach, wśród przyjaciół. Założyła je Klementyna z Tańskich-Hoffmanowa (1798-1845), a działały w nim: Katarzyna Sowińska (1776-1860), Anna Janina Suchodolska (1878-1945), Aleksandra Tarczeńska (1792-1850), Irena Łubieńska (1803-1835), Fanny Koczowska, Kunegunda Białopietrowiczowa (1793-1883) i Emilia Sczaniecka (1804-1896), zwana samarytanką trzech powstań, bo przez kilkadziesiąt lat pomagała leczyć, pielęgnować i zaopatrywać powstańców.

W latach 1861-1864 w Warszawie działało zakonspirowane Stowarzyszenie Piątek, tajna patriotyczna organizacja kobiet założona przez Paulinę Krokową, Sewerynę Pruszkowską i E. Dziekońską.

W Krakowie w czasie Powstania Styczniowego działał Komitet Niewiast, sprawujących opiekę nad rannymi powstańcami, aresztowanymi i rodzinami zabitych.

Wkrótce i na Śląsku zaczęły powstawać bardzo liczne Towarzystwa Kobiet (potem: Towarzystwa Polek, Towarzystwa Młodych Polek – dla kobiet niezamężnych) oraz organ prasowy ruchu pt: „Głos Polek”.

„Kimże jest ta postać cudowna, która zdeptała węże i zgasiła ogień piekielny, obaliła Baal materii i wzniosła ołtarz Mesjasza idei? Jest to przygotowana przez walczącą kobietę dziewiętnastego wieku kobieta apostołka i reformatorka, kobieta mędrzec i anioł wieku dwudziestego”

Eliza Orzeszkowa

W poznańskim działało Towarzystwo Przyjaciół Wzajemnego Pouczania się i Opieki nad Dziećmi „Warta”. Założyła je w maju 1894 r. Aniela Tułodziecka (1853-1932) z siostrą Zofią. Przez kilkadziesiąt lat tzw. warcianki opiekowały się ubogimi i upośledzonymi dziećmi z Poznania, a jednocześnie (tajnie) kształciły kadry pedagogiczne, tworzyły programy nauczania, redagowały i wydawały polskie książki, prowadziły kursy dla rodziców, uruchomiły przytułek dla dzieci. Aniela Tułodziecka reprezentowała wielkopolskie środowisko kobiece na zjazdach kobiet ze wszystkich trzech zaborów i była jedną z inicjatorek pierwszego związku zawodowego kobiet – Stowarzyszenia Personatu Żeńskiego w Handlu i Przemysle.

W 1877 roku Filipina Płaskowicka (1847-1881) w Janiśławicach pod Skierniewicami zakłada pierwsze Koło Gospodyń Wiejskich. 4 marca 1866 r. w Piasecznie k. Gniewu na Pomorzu Gdańskim powstała organizacja kobiet wiejskich, która przybrała nazwę Towarzystwa Gospodyń. Stała się ona prawozorem Kół Gospodyń Wiejskich.

W latach 1830-1850 istniało tajne stowarzyszenie Entuzjastek. Założyła je Narcyza Żmichowska (1819-1878), a współdziałały z nią: Emilia Gosselin, Wiktoria Lewińska, Zofia Mielecka-Węgierska (1822-1869), Bibianna Moraczewska (1811-1887), Faustyna Morzycka (1864-1910), Kryspina Siewielińska-Stelmowska (1820-1869), Anna z Sokołowskich Skimborowiczowa (1808-1875), Wincenta Zabłocka, Paulina Zbyszewska, Kazimiera Ziemięcka (1820-1873). Entuzjastki miały dwa cele: działać publicznie i zmienić obyczaje, „wyjść z ciasnego gorsetu epoki”. Jako pierwsze nosiły luźne suknie, obcinały włosy, poruszały się po mieście bez osoby towarzyszącej, żyły (choć nie bez przeszkód) w wolnych związkach, prowadziły salony, paliły cygara.

Jedną z najbardziej inspirujących działaczek tamtych czasów była Eliza Orzeszkowa (1841-1910), pisarka, reformatorka, moralistka. Domagała się przede wszystkim prawa kobiet do pracy. Reforma uwłaszczeniowa zniszczyła tradycyjną gospodarkę ziemianką, wielu mężczyzn trafiło na zesłanie, wiele kobiet straciło pozycję społeczną. Europa się modernizuje, a więc panna zaopatrzona tylko w posag nie przeżyje – pisała Orzeszkowa. Trzeba zmienić status kobiet. Dać im dobrą edukację i pracę. Orzeszkowa twierdziła, jak sto lat później Simone de Beauvoir, że „kobieta jest inną odmianą człowieka”, którego los postawił w pozycji gorszego. Teraz trzeba jej to człowieczeństwo przywrócić, by nie była cieniem mężczyzny, tylko równą mu istotą. Orzeszkowa wbrew patriarchalnym standardom epoki twierdziła, że dziewczynki powinny się „uczyć wszystkiego, czego się uczą mężczyźni, wszystkiego, co z kobiety uczynić może prawego i rozumnego człowieka”. Kobiety, aby być dobrymi żonami i obywatelkami, potrzebują do zarządzania domem znajomości zasad fizyki i chemii, do wychowania dzieci – znajomości fizjologii, podstaw higieny i farmaceutyki, do bycia obywatelkami – wiedzy o naturze i społeczeństwie.

„Dążenie kobiet do praw politycznych jest więc doniosłą potrzebą kulturalną, lista wyborcza będzie orężem, którym płęć żeńska nie dla siebie, ale dla ludzkości świat zdobędzie i nada mu nowe kształty, w którym nie będzie ani ciemnych, ani nędzy, i wypełnią się słowa apostoła, który powiedział: »Nie będzie ani pana, ani sługi, ani mężczyzny, ani kobiety, gdyż wszyscy są jednymi w królestwie bożym«”

Paulina Kuczalska

W 1883 roku na terenie Królestwa Polskiego powstało wiele nielegalnych Kobięcych Kół Oświaty Ludowej. Zajmowały się one działalnością edukacyjną, społeczną, obywatelską.

W latach 1886-1905 działało Koło Kobiet Korony i Litwy (1886-1905), założone przez Teresę Ciszewiczową (1848-1921), ginekolożkę, która w czasie powstania styczniowego dowoziła broń i żywność do oddziałów powstańczych, a w 1914 roku działała w tajnej Ligii Kobiet Pogotowia Wojennego, i Walerię Marrené-Morzkowską (1832-1903), również uczestniczkę powstania styczniowego. Koło Kobiet Korony i Litwy zrzeszało kobiety z trzech zaborów, zajmujące się tajnym nauczaniem, edukacją patriotyczną i obywatelską. Działały w nim m.in. Stefania Sempołowska (1869-1944), Maria Turzyma (1860-1922), Izabela Moszczeńska (1864-1941), a patronowały mu Maria Konopnicka (1842-1910) i Eliza Orzeszkowa.

W roku 1891 odbył się pierwszy zjazd kobiet z trzech zaborów, którego oficjalnym celem było uczczenie 25-lecia pracy twórczej Elizy Orzeszkowej. W ciągu trzech dni zjazdu przedstawiono raporty dotyczące sytuacji kobiet w różnych stronach Polski i referaty poświęcone problemom społecznym, edukacyjnym i obywatelskim. Zjazd odbywał się w pełnej konspiracji (wszelkie zgromadzenia były zakazane) i zgromadził ponad 200 kobiet.

Początek XX wieku to nasilenie walk o prawa polityczne, ale również obyczajowe. Sformułowanie podstawowych postulatów politycznych i obyczajowych nastąpiło na Zjeździe Kobiet w Krakowie w 1906 roku. Ich wyrazicielką była Zofia Nałkowska (1884-1954). W swoim referacie („Uwagi o etycznych zadaniach ruchu kobiecego”) żądała „wyzwolenia kobiety ku człowieczeństwu poprzez nadanie jej praw publicznych”, domagała się również „praw do całego życia”. „Nie tylko prawa obywatelskie i równość w prawie cywilnym. Nie tylko równe wychowanie i jedna moralność dla chłopców i dziewcząt, nie tylko zniesienie zależności w małżeństwie, i uniemożliwienie prostytucji, i prawo do rozporządzania sobą, i do zarobkowania... ale również prawo do miłości (...) Chcemy całego życia”.

Na przełomie 1905 i 1906 roku w Królestwie Polskim powstały dwie organizacje kobiece o charakterze demokratyczno-liberalnym. Jedną z nich było Stowarzyszenie Równouprawnienia Kobiet Polskich, gdzie działają Teodora Męczyńska, Jadwiga Reichmanowa-Orka, drugim znacznie bardziej radykalnym – Związek Równouprawnienia Kobiet Polskich z takimi liderkami jak Kazimiera Bujwidowa (1867-1932), Paulina Kuczalska (1859-1921), Józefa Bojanowska (1860-1945), które domagały się pełnych praw wyborczych dla kobiet przed uzyskaniem niepodległości.

W Galicji walką o prawa polityczne kobiet kierował Komitet Równouprawnienia Kobiet zrzeszający kilka organizacji kobiecych.

100 lat temu, w listopadzie 1918 r., dekretem Tymczasowego Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego Polki uzyskały prawa wyborcze. Dekret o ordynacji wyborczej do Sejmu Ustawodawczego stanowił: „Wyborcą do Sejmu jest każdy obywatel państwa bez różnicy płci” oraz „Wybieralni do Sejmu są wszyscy obywatele(lki) państwa posiadający czynne prawo wyborcze”. Te postanowienia zostały utrzymane przez konstytucję marcową (1921). Prawa wyborcze kobiet to był wielki krok nie tylko w historii ich walki, ale w dziejach całej ludzkości. Kobieta pod pewnymi względami stawała się równa mężczyźnie. I mogła stanowić historię.

Fotografia portretowa Aleksandry Szczerbińskiej (później Piłsudskiej). Źródło: NAC Sygnatura: 1-A-87-2

„Kiedy powstała Polska Niepodległa, szły do niej długie szeregi obywateli z rachunkami: za straty, za zasługi, za to, że coś zrobili, za to, że nie psuli, za to, że mówili, za to, że milczeli, za to, że są i istnieją po prostu, za to, że walczyli i za to, że pomagali i za to, że widzieli, jak walczono, lub słyszeli. Przypomnijmy, gdzie wówczas, kiedy rejestrowano najdrobniejsze pretensje, były kobiety? W nurcie żądań, walących o młode Państwo, ich nie było. Obsiadły zwartymi masami, mrówki robocze, te nieliczne jeszcze stawidła, te tamy, które budowniczowie państwa poczęli wznosić. Już nie mówię o tych, co poszły drogą dalszych całopaleń: o Lwowie, o Śląsku, o Wilnie, o 1920 r., o wywiadzie. Wzięły sobie pewne placówki masą, bezwładem pozostałym z wojny, naporem na pracę, skromniejszymi wymaganiami. Wywołały syki głupiej męskiej zawiści, obawy przed konkurencją panów asesorów i referendarzy. Zepchnięto je poniżej ósmego stopnia służbowego, na którym są tolerowane. Dlaczego o całym szeregu urzędów wiemy, że są prowadzone przez tkwiącą na pomocniczym stanowisku kobietę, a mimo to dajemy jej raz po raz nieudolnych szefów?”

Melchior Wańkowicz

Ochotnicza Legia Kobiet we Lwowie, 1919
(Archiwum Akt Nowych)

„Niestety! Kobieta jest tym, czym ją sam mężczyzna uczynił. Mając nad nią przewagę siły fizycznej, nauki, przewagę prawną, ekonomiczną, obyczajową, nie chciał w niej uznać równego sobie człowieka, urabiał ją wedle fantazji dla swej wygody, użycia i przewidzeń”

Waleria Marrene

W 1914 roku powstał stworzony przez Marię Dulębiankę (1861-1919) Komitet Obywatelski Pracy Kobiet, który agitował na rzecz przyłączenia się kobiet do idei legionowej. Ogółem do 1914 na ziemiach polskich prężnie działało ponad 20 organizacji kobiecych. We wrześniu 1917 roku odbył się Ogólnopolski Zjazd Kobiet. Jego celem było „sfinalizowanie walki o prawa polityczne kobiet w odradzającym się Państwie Polskim” i powstanie Centralnego Komitetu Równouprawnienia Politycznego Kobiet Polskich, który został potem przekształcony w Klub Polityczny Kobiet Polskich. Na zjeździe w którym wzięły udział kobiety ze wszystkich trzech zaborów, została wybrana delegacja pod przewodnictwem Justyny Budzińskiej-Tylickiej (1867-1936), która miała pełnomocnictwa do rozmów z tworzącym się rządem polskim w sprawie praw wyborczych dla kobiet. Jak głosi anegdota, Józef Piłsudski przyjął delegację kobiet po kilkugodinnym przetrzymaniu jej na mrozie przed swoją willą. Naczelnik odniósł się pozytywnie do postulatów działaczek kobiecych i dekretem z 28 listopada z 1918 roku ustanowił, a Konstytucja Marcowa z roku 1921 to potwierdziła, że prawo wyborcze ma „każdy obywatel państwa bez różnicy płci”. Być może mniej formalny wpływ na to wydarzenie miała jedna z najbardziej znanych feministek owego czasu Aleksandra Piłsudska z domu Szczerbińska (1882-1963), druga żona marszałka. Studiowała w Wyższej Szkole Handlowej, wstąpiła do PPS, szmuglowała broń, w 1908 roku razem z Józefem Piłsudskim brała udział w brawurowym napadzie na pociąg wiozący pieniądze carskiej poczty. Aleksandra Piłsudska stanęła na czele sekcji kobiet przy Związku Strzeleckim, która kształciła kurierki m.in. w posługiwaniu się bronią. Był to jeden z pierwszych na świecie oddziałów kobiecej służby pomocniczej w wojsku. Trzeba też pamiętać, że w bojkotach PPS (koło 1905 r.) uczestniczyły kobiety gotowe do organizowania zamachów. Jedną z nich była Wanda Krahelska (1886-1968), znana potem z pomocy udzielanej żydowskim dzieciom podczas II wojny światowej. Wraz z dwiema robotnicami, Zofią Owczarkówną i Albertyną Halbertówną, uczestniczyła w zamachu na generała Skafona. Jedną z najbardziej tragicznych bohaterek PPS-owskich akcji bombowych była Faustyna Morzycka, pierwowzór postaci Stanisławy Bozowskiej z „Siłaczki” Stefana Żeromskiego. Wzięła udział w legendarnym kursie „rzucania bombami dla kobiet”, po czym współorganizowała – nieudany – zamach na gen. Uthoffa. Zginęli przypadkowi ludzie, generała nie było w samochodzie. Morzycka odebrała sobie życie. Obok walki o prawa wyborcze feministki w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku walczyły o uzyskanie przez kobiety dostępu do edukacji. Uniwersytety były dla kobiet zamknięte, szkoły zawodowe nie istniały, nauczania klasztorne stało na bardzo niskim poziomie. Pierwszy kobiecy tajny uniwersytet, zwany latającym, założyła w 1883 roku Jadwiga Szczawińska-Dawidowa (1864-1910).

Wykładów na nim słuchały m.in. Maria Skłodowska-Curie (1867-1934), Stefania Sempołowska (1869-1944), Zofia Nałkowska. W 1906 roku przekształcił się on w Wyższe Kursy dla Kobiet, a po odzyskaniu niepodległości – w Wolną Wszechnicę Polską. W latach 1880-1890 powstawało wiele samokształceniowych Czytelni Naukowych dla Kobiet. Szczególnie aktywna kampania toczyła się w Galicji. Istniało tam Stowarzyszenie Pomocy Naukowej dla Polek im. I. Kraszewskiego, którego działaczka, zadeklarowana ateistka Kazimiera Bujwidowa nie tylko prowadziła liczne działania i instytucje wspierające kobiece szkolnictwo średnie (Stowarzyszenie Pomocy Naukowej dla Kobiet, Towarzystwo Szkół Ludowych), ale też walczyła o otwarcie dla kobiet uniwersytetów Lwowa i Krakowa. Zainicjowała m.in. szeroką akcję pisanie podań przez kobiety w sprawie prawa do studiowania, co zaowocowało przyjęciem w 1894 trzech pierwszych studentek (indywidualne zgody, bez pełnych praw) na Uniwersytet Jagielloński a w 1897 wszystkich chętnych, ale na określonych wydziałach. Paradoksem jest, że ten ufundowany przez kobietę uniwersytet był niedostępny dla kobiet przez 500 lat! Podobnie zresztą jak inne uniwersytety w Europie.

W Polsce istniało też niemało pism, których celem była walka o równouprawnienie. W Warszawie wychodziły „Bluszcz” i „Świt”, początkowo pod red. Elizy Orzeszkowej, później Walerii Marrene-Morzowskiej, w Krakowie „Nowe Słowo”, którego redaktorką była Maria Turzyna (1860-1922), we Lwowie, a potem w Warszawie wychodził „Przedświt”, a także radykalny „Ster”, nad którym pieczę miała Paulina Kuczalska-Reinschmit. Pisały w nich Maria Dulębianka, Maria Konopnicka, Maria Komornicka (1876-1949), Izabela Moszczeńska, Eliza Orzeszkowa, Józefa Sawicka, ps. Ostoja (1859-1920), Cecylia Walewska (1859-1940). Teksty dotyczyły problematyki społecznej i kulturalnej, edukacji, zdrowia, zasad higieny oraz twórczości kobiet.

Największe jednak znaczenie miały już w okresie II Rzeczypospolitej „Wiadomości literackie”, pismo liberalne, oświeceniowe, racjonalistyczne, nowoczesne. Tworzący je publicyści stawiali sobie za cel „krzewienie myśli humanitarnej i zasad etyk świeckiej, reformę wychowania, prawdziwe równouprawnienie kobiety, ochronę dziecka, dążenie do cywilnego ustawodawstwa małżeńskiego, prawo do macierzyństwa dla każdej kobiety, ochronę przed niepożądanym macierzyństwem, ochronę od chorób wenerycznych, zmianę stosunku do prostytutki w duchu abolicjonistycznym”. Jego duszą byli Tadeusz Boy-Żeleński i Irena Krzywicka (1899-1994). Do pisma dołączany był dodatek pod tytułem „Życie świadome”, poświęcony publicystyce obyczajowej. Poruszano w nim tematy antykoncepcji, aborcji, świadomego macierzyństwa. Pisali w nim prócz Krzywickiej i Boya Zofia Nałkowska, Maria Pawlikowska (1891-1945), Wanda Melcer (1896-1972).

KOBIETY W SEJMIE USTAWODAWCZYM

„Przeciętna kobieta dzisiaj nie żyła dotąd życiem samodzielnym, nie czuła się sama przez się jednostką. Powiedziały: poprzez odnalezienie siebie, poprzez wyodrębnienie i usamoistnienie prowadzi jedynie droga do prawdziwego wyzwolenia kobiety”

Kazimiera Bujwidowa

Przyznanie kobietom i mężczyznom na takich samych zasadach praw wyborczych spowodowało, że dostrzeżono potencjał żeńskiego elektoratu: organizowano wyborcze formacje kobiece i część kampanii kierowano do kobiet. Obywatelki polskie uczestniczyły we wszystkich wyborach do parlamentu: od pierwszych, w styczniu 1919 roku, do ostatnich, w listopadzie 1938 roku. 49 parlamentarzystek zasiadło w Sejmie i Senacie II RP, a 15 z nich piastowało mandaty poselskie lub senatorskie co najmniej dwukrotnie. Ostatecznie 46 posłanek (według ówczesnego nazewnictwa posełkiń albo posełek) i 22 senatorki stanowiły nieco ponad 2% z ponad 2 tysięcy posłów i senatorów. 26 stycznia 1919 roku do pierwszego w niepodległej Polsce Sejmu wybrano 8 posłanek.

Trzeba pamiętać ich nazwiska: Gabriela Balicka (1871-1962), Jadwiga Dziubińska (1874-1937), Irena Kosmowska (1878-1945), Maria Moczydłowska (1886-1969), Zofia Moraczewska (1873-1958), Zofia Sokolnicka (1878-1927), Franciszka Wilczkowiakowa (1880-1963) oraz Anna Piasecka (1882-1980)., która weszła do sejmu w ramach wyborów uzupełniających w 1920 r. Były bardzo aktywne.

W ciągu dwóch pierwszych miesięcy swojej parlamentarnej pracy wykorzystywały wszystkie możliwe formy aktywności sejmowej: wnioski, interpelacje, przemówienia. Najczęściej na mównicy sejmowej przemawiała Zofia Sokolnicka, a pierwszą kobietą, która zabrała głos w sejmie, była Maria Moczydłowska. W Sejmie Ustawodawczym skupiły się głównie w trzech komisjach: Konstytucyjnej, Oświatowej i Opieki Społecznej. Zwykle nie pełniły kierowniczych stanowisk, jednak Kosmowska wchodziła w skład Sekretariatu Klubu PSL „Wyzwolenie”, a Moczydłowska była sekretarzem Klubu Narodowego Zjednoczenia Ludowego.

Do osiągnięć posłanek trzeba zaliczyć:

- zmiany przepisów prawa cywilnego związanych z prawami kobiet,
- ustawę o ochronie praw kobiet i młodocianych,
- ustawę dotyczącą zwalczania handlu kobietami i dziećmi,
- projekty związane z systemem oświaty,
- nowoczesną na tamte czasy ustawę o opiece społecznej,
- projekt ustawy o sprzedaży i wyrobie spirytusu i napojów alkoholowych, który stał się wzorem dla wielu państw Europy

Uczestniczyły też w pracach nad Konstytucją kwietniową. Często jednoczyły się, by walczyć o prawa dla swojej płci i równouprawnienie. Już podczas pierwszej debaty na temat ustroju państwa, Moczydłowska w trakcie swojego wystąpienia zaznaczyła, że nie reprezentuje swojego klubu, ale wszystkie kobiety zasiadające w ławach sejmowych. Zapowiedziała wtedy walkę parlamentarzystek o zmiany w prawie związane z problemem prostytucji, a także o gotowości kobiet do odbudowy kraju.

Warto dodać, że 5. posłanek uczestniczyło w pracach trzech z czterech kadencji Śląskiego Sejmu Autonomicznego w latach 1920-1945. Do historii parlamentaryzmu europejskiego przeszła postać Janiny Omańkowskiej (1859-1927), pierwszej kobiety-marszałkini, która otworzyła i początkowo prowadziła obrady Śląskiego Sejmu w październiku 1922 roku. Od 1918 do 1920 r. członkinią Rady Narodowej Śląska Cieszyńskiego była Zofia Kirkor-Kiedroniowa (1872-1952).

PIERWSZE POSŁANKI

Gabriela Balicka (1871-1962)

Gabriela Balicka, posłanka. Fotografia portretowa. Źródło: NAC Sygnatura: 1-A-429

Zofia Sokolnicka (1878-1927)

Zofia Sokolnicka Źródło: Kronika Miasta Poznania 1998

Szanowni Państwo,
Kongres Kobiet poszukuje zdjęcia posłanki
Franciszki Wilczkowiakowej, aby uzupełnić
o Jej wizerunek poczet pierwszych 8.
posłanek Sejmu Ustawodawczego.

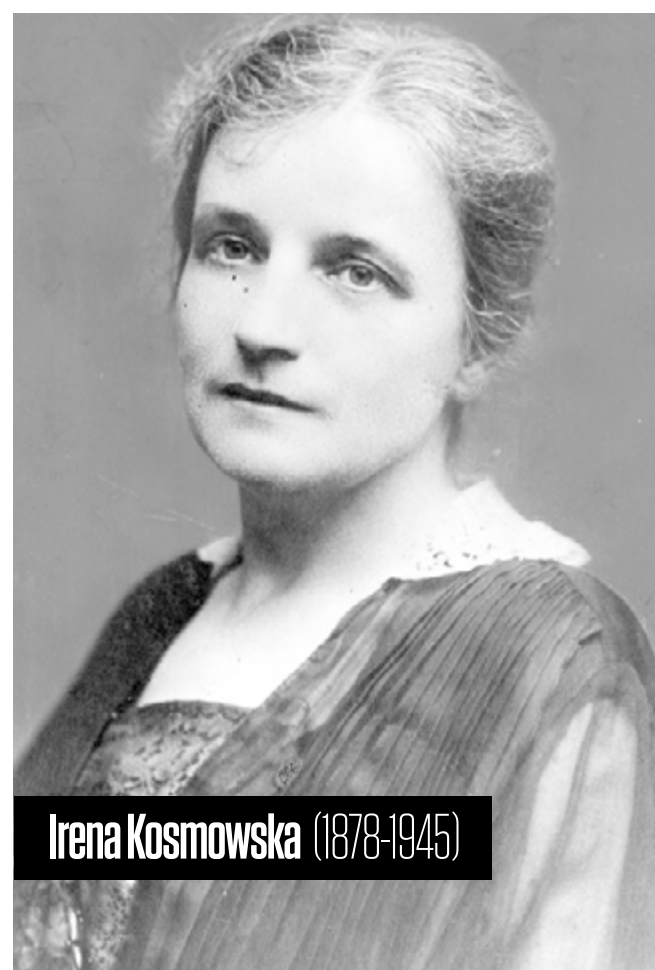
Osoby, które mogłyby pomóc, prosimy
o kontakt z biurem Kongresu Kobiet,
telefonicznie 609 677 874
lub mailowo: biuro@kongreskobiet.pl

Franciszka Wilczkowiak (1880-1963)

Jadwiga Dziubińska (1874-1937)

Jadwiga Dziubińska. Fotografia portretowa. NAC Sygnatura: 1-N-2431

Irena Kosmowska (1878-1945)

Irena Kosmowska, posłanka. Fotografia portretowa. Źródło: NAC Sygnatura: 1-A-569

www.cz.info.pl/zdarylo-sie-tutaj/208742-historie-jaroslaw-kapsy-opowiesc-38

Anna Piasecka (1882-1980)

A. Piasecka Źródło: <http://nieobecnosci.com.pl/index.php?s=grob&id=211447>

Zofia Moraczewska (1873-1958)

Maria Moczydłowska (1886-1969)

HERSTORIA W PIGUŁCE

Józefa Szabego, senator. W gabinecie pracy.
Źródło: NAC Sygnatura: 1-A-1035

1838

Paulina Kwiatkowska została pierwszą redaktorką pisma „Pierwiosnek” publikującego wyłącznie teksty kobiet

1877

Anna Tomaszewicz-Dobrska została pierwszą praktykującą w Polsce lekarką chorób kobiecych i pediatrką

1883

Strajk Szpulek w Zakładach Żyrardowskich wywołany przez kobiety był jednym z największych strajków w tamtym czasie

1891

Pod przykrywką 25-lecia pracy twórczej **Elizy Orzeszkowej** odbył się w Warszawie pierwszy zakonspirowany Zjazd Kobiet z trzech zaborów

1894

Stanisława Dowgiałło, Janina Kosmowska i Jadwiga Sikorska pochodzące z zaboru rosyjskiego wstąpiły jako pierwsze słuchaczki na Uniwersytet Jagielloński

1885

We Lwowie otwarto pierwszą szkołę pielęgniarstwa na ziemiach polskich. W 1911 r. otwarto szkołę pielęgniarów w Krakowie (dyrektorem był lekarz, ale szkołą kierowała jedna z uczennic **Maria Epsteinówna**)

1896

Pierwszą mistrzynią Królestwa Polskiego w jeździe rowerowej została **Karolina Kocięcka**

1897

Kobiety uzyskują prawo studiowania na Uniwersytecie Jagiellońskim na wydziale filozoficzno-humanistycznym

1899

Koło Pań Towarzystwa Szkoły Ludowej zorganizowało w Zakopanem kongres mający na celu omówienie wyzwań i dokonań ruchu kobiecego

1903

Zofia Tułodziecka zainicjowała powstanie pierwszego poznańskiego (i polskiego) związku zawodowego kobiet – Stowarzyszenia Personelu Żeńskiego w Handlu i Przemysle

1903

Maria Skłodowska-Curie otrzymała Nagrodę Nobla po raz pierwszy, a w 1911 po raz drugi

1905

Kobiety w rewolucji 1905-1906 r. były aktywnymi bojownicami. Nazywano w zależności od aktywności - dromaderkami, technikierkami lub tygrysicami

1905-1917

Odbyło się 7 zjazdów/wieczów kobiet polskich: w Krakowie 20-23 października 1905 r., w Warszawie 8-10 czerwca 1907 r., w Krakowie 29-30 czerwca 1907 r., 10-11 maja 1913 r. i 28-29 czerwca 1914 r., w Piotrkowie 24-26 sierpnia 1916 r., w Warszawie 8-9 września 1917 r.

1907

W Warszawie powstał Związek Równouprawnienia Kobiet Polskich, którego twórczynią była **Paulina Kuczalska-Reinschmit**

1908

Lwowski Związek Równouprawnienia Kobiet wysunął kandydaturę **Marii Dulębianki**, partnerki **Marii Konopnickiej**, na postanekę do Sejmu Krajowego Austro-Węgier

1910

Krakowskie feministki wydały zbiór artykułów zatytułowany „Głos kobiet w kwestii kobiecej” pod red. **Kazimiery Bujwidowej**

1913

Powstała Liga Kobiet Polskich w Warszawie założona przez **Izabelę Moszczeńską** (od 1924 Liga Kobiet, powstała z połączenia dwóch siostrzanych organizacji kobiecych: Ligi Kobiet Pogotowia Wojennego, założonej w Warszawie w 1913 r. oraz Ligi Kobiet Galicji i Śląska Cieszyńskiego)

1917

Krakowska Akademia Sztuk Pięknych przyjęła pierwszą studentkę **Zofię Baltarowicz-Dzielińską** do pracowni rzeźby jako tzw. hospitantkę

1918

Polki zdobyły czynne i bierne prawo wyborcze

1921

Prawa obywatelskie Polek zostały zagwarantowane w Konstytucji, Art. 12 „Prawo wybierania ma każdy obywatel polski bez różnicy płci, który w dniu ogłoszenia wyborów ukończył 21 lat”

1923

Pierwsza kobieta (**Maria Niedźwiecka**, późniejsza **Maria Ossowska**) została asystentką na seminarium filozoficznym na Uniwersytecie Warszawski

1924

Wanda Dubieńska była pierwszą Polką startującą na igrzyskach olimpijskich (Paryż)

1925

Helena Kononowicz-Wiewiórska jako pierwsza kobieta w Polsce została adwokatką
1925 Powstaje policja kobieca. Komendantką została **Stanisława Filipina Paleolog**

1926

Pierwsza kobieta, **Maria Ehrichówna** prowadziła wykłady na Uniwersytecie Warszawskim (diagnostyka chorób dziecięcych)

1928

Pierwszy w historii złoty olimpijski medal dla Polski zdobyła **Halina Konopacka**

1929

Pierwszą sędzią w Polsce w sądzie dla nieletnich zostaje **Wanda Grabińska - Wójtowicz**

1934

Wanda Modlibowska, lotniczka sportowa i szybowniczka ustanowiła swoje dwa pierwsze szybowcowe rekordy Polski

1935

Karolina Lanckorońska została pierwszą kobietą w Polsce, która na Uniwersytecie Lwowskim uzyskała habilitację z historii sztuki, a **Cezaria Jędrzejewiczowa** powołana na stanowisko profesorskie na UW, została szefową Katedry Etnologii i Etnografii

1939-1945

II wojna światowa – ten okres wciąż czeka na właściwy i możliwie szeroki opis oddający udział kobiet

1945

Powstała **Społeczno-Obywatelska Liga Kobiet**, a rok wcześniej **Związek Kobiet Polskich im. Marii Konopnickiej**

1947

Pierwsza wielka redukcja etatów po wojnie, w prasie rozpoczęła się akcja „kobiety do domów”

1948–1956

Masowa aktywizacja zawodowa kobiet następowała w atmosferze pozornego równouprawnienia, przede wszystkim w pracy robotniczej

1951

Strajk kobiet w fabryce bawełny w **Żyrardowie**. Kobiety wystąpiły z żądaniem lepszego zaopatrzenia, wyższych płac i poprawy warunków pracy

1956

Zalegalizowano w Polsce aborcję z tzw. powodów społecznych. Sprawozdawczynią projektu ustawy o warunkach dopuszczalności przerywania ciąży była **Maria Jaszczukowa**.

1956

Marsz głodowy poznańskich kobiet rozpoczął „wydarzenia poznańskie”

1956

Pierwszą polską ministrami została **Zofia Wasilkowska**

1957

Wycofano kobiety z pracy pod ziemią w kopalniach
1968 W wydarzeniach marcowych od samego początku licznie uczestniczyły kobiety. Były to m.in. **Irena Lasota, Teresa Bogucka, Jadwiga Staniszkis, Ewa Milewicz**

1968

Maria Borucka-Arctowa uzyskała jako pierwsza kobieta stanowisko profesora na wydziale prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Tytuł profesorski uzyskała w 1978

1969

Powstała **Komisja Historii Kobiet w Walce o Niepodległość**, członkinie-założycielki stanowiło siedem kobiet

1971

Wielki strajk łódzkich włóknienek

1972

Pojawił się godziwy **urlop macierzyński**, do tego roku obowiązywały ledwie znowelizowane przedwojenne przepisy dot. pracy kobiet

1975

Postaje **Fundusz Alimentacyjny**. Administratorem funduszu był Zakład Ubezpieczeń Społecznych. W 2003 roku na mocy ustawy z inicjatywy SLD zostaje zlikwidowany i zastąpiony krytykowaną „zaliczką alimentacyjną”. Od tego czasu rozwija się szeroko pojęty i bardzo zróżnicowany ruch wokół kwestii alimentacyjnej (m.in. ruch Alimenciar)

1976

Powstaje Komitet Obrony Robotników, wśród pierwszych 14 sygnatariuszy KOR-u obecna była **Aniela Steinsbergowa**. Do KOR dołączyły lub z nim współpracowały m.in. **Halina Mikołajska, Helena Łuczywo, Ludwika Wujec, Joanna Szczesna**

1980

Protest przeciwko zwolnieniu **Anny Walentynowicz** dał początek rewolucji społecznej, która w ciągu 9 lat doprowadza do upadku komunizmu w Polsce. Blisko 4,5 miliona kobiet zaangażowało się w działania Solidarności, stanowiły one 45% członków ruchu

1980

16 sierpnia w Stoczni Gdańskiej **Henryka Krzywonos, Ewa Ossowska, Anna Walentynowicz i Alina Pieńkowska** sprzeciwiły się zakończeniu strajku; jego kontynuacja doprowadziła do porozumień sierpniowych

1980

W Biurze Politycznym KC PZPR pojawiła się pierwsza kobieta **Zofia Grzyb**

1981

Kobiety z dziećmi maszerowały w Łodzi w największym w Polsce marszu głodowym. Według różnych szacunków ulicami przeszło od 20 do 100 tysięcy osób, na czele szła **Janina Kończak**

1981

Pierwsza kobieta **Maria Joanna Radomska** została rektorką Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego

1982

Ratyfikacja Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 18 grudnia 1979 r.

1989

W obradach Okrągłego Stołu wśród 26 delegatów strony opozycyjnej znalazła się tylko jedna kobieta **Grażyna Staniszevska**. Wywalczona wspólnie demokracja zmarginalizowała większość działaczek „Solidarności”. Po transformacji ustrojowej rozpoczętej w 1989 r., kobiety zostały zepchnięte na margines życia politycznego. Do Parlamentu dostało się jedynie 12% kobiet, a po wyborach w 1993 r. kobiety stanowiły zaledwie 9 % obu izb

1989-1997

Przez trzy kadencje mandat senatora sprawowała **Zofia Kuratowska**, a w I i III pełniła urząd Wicemarszałkini Senatu

1989-2001

Wicemarszałkinią Sejmu X i II kadencji była **Olga Krzyżanowska**

1990

Rozpoczął się w Polsce ruch osób LGBT – jedną z krakowskich aktywistek była **Roma Cieśla**

1990

Powstała Demokratyczna Unia Kobiet z inicjatywy grupy kobiet działających pod kierunkiem **Danuty Wanick i Lucyny Orłowskiej**

1991

Powstał pierwszy w Polsce Ośrodek Interwencji Kryzysowej zainicjowany m.in. przez **Annę Lipowską-Teutsch** (pierwsze działania od 1988 r.)

1991

Powstała Fundacja Kobieta eFKa (Fundacja Kobieta), od 1999 roku wydaje kwartalnik **Zadra**, redakcję tworzą **Beata Kozak** (redaktor naczelna) i **Sławomira Walczewska**

1991

Pierwsza Polka w historii Wojska Polskiego **Maria Wittek** została mianowana na stopień generała

1991

Zlikwidowano Sekcję Kobiet NSZZ Solidarność (pierwszą jej koordynatorką była **Małgorzata Tarasiewicz**) po przyjęciu rezolucji w sprawie ograniczania prawa do przerywania ciąży

1992

Powstała Federacja na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny (jej założycielka **Wanda Nowicka** będzie w latach 2011-2015 Wicemarszałkinią Sejmu RP)

1991-1992

Anna Popowicz była pełnomocniczką Rządu ds. spraw Kobiet i Rodziny

1992

Pierwsza kobieta **Hanna Suchocka** została premierką

1992-1993

Obywatelskie komitety **Barbary Labudy** i **Zbigniewa Bujaka** na rzecz referendum w sprawie Karalności Przerywania Cięży zebrały wg różnych szacunków od 1,3-1,7 mln. podpisów, które nigdy nie zostały przyjęte do procedowania. Uchwalona w 1993 roku antyaborcyjna ustawa obowiązuje do dziś

1993

Powstała Parlamentarna Grupa Kobiet skupiając przedstawicielki wszystkich ugrupowań politycznych Sejmu i Senatu. Założycielką i pierwszą przewodniczącą PGK była **Barbara Labuda**

1994

Powstało Centrum Praw Kobiet, założycielką fundacji była **Urszula Nowakowska**

1995

Na Uniwersytecie Warszawskim z inicjatywy profe-

sor **Małgorzaty Fuszary** powstały pierwsze w Polsce gender studies

1995

W łonie Polskiej Akademii Nauk z inicjatywy i pod przewodnictwem **Anny Żarnowskiej** rozpoczęła działalność Komisja Historii Kobiet

1996

Powstała OŚKa, (Ośrodek Środowisk Kobietych) Pierwszą dyrektorką OŚKi była **Barbara Limanowska**. Potem także **Agnieszka Grzybek**

1996

Forum Współpracy Organizacji Pozarządowych zainicjowało w Polsce Krajowy Program Działań na rzecz Kobiet. Program był oparty o wytyczne IV Światowej Konferencji ONZ w sprawie kobiet, która odbyła się w Pekinie w 1995 roku (tzw. **Platforma Pekńska**)

1996

Izabella Sierakowska współautorką ustawy liberalizującej przepisy dotyczące aborcji 1997 Rozpoczęło się wdrażanie „Niebieskiej Karty” – procedury interwencyjnej w sytuacji przemocy w rodzinie

1997

Powstała Koalicja Karat, **Kinga Lohmann** jest jej inicjatorką i współzałożycielką

1997-2001

Marszałkinią Senatu IV Kadencji była **Alicja Grześkowiak**

1999

Ukazały się „Szczeliny istnienia” **Jolanty Brach-Czajny**

2000

Powstała nieformalna grupa Porozumienie Kobiet 8 Marca. Zainicjowana przez Porozumienie pierwsza warszawska Manifa sła pod hasłem „Demokracja bez kobiet to pół demokracji”

2001

Akcja **Przedwyborczej Koalicji Kobiet** – bezprecedensowego porozumienia kobiecych ngo-sów, działaczek i liderok, sprawila, że udział kobiet zwiększył się w Sejmie o 35%, a w Senacie prawie o 48%

2001

Powstała **Feminoteka**, inicjatorką wszystkich form jej działania jest **Joanna Piotrowska**

2001

Agnieszka Graff wydała książkę „Świat bez kobiet. Płeć w polskim życiu publicznym”

2002

Pierwsza w Polsce para homoseksualnych kobiet na okładce Newsweeka: **Inga „Yga” Kostrzewa i Anna Zawadzka**

2002

Izabela Jaruga Nowacka została Pełnomocniczką Rządu ds. Równego Traktowania Kobiet i Mężczyzn

2002

Kinga Dunin napisała pierwszy felieton dla Krytyki Politycznej, współtwórczynią i wieloletnią wice naczelną była **Agata Szczęśniak**

2002

List 100 kobiet opublikowany w marcu w Gazecie Wyborczej wyraził ostry sprzeciw wobec „handlowaniu prawami kobiet” za ich plecami

2003

Projekt ustawy o związkach między osobami tej samej płci, który jako pierwszy w Polsce został złożony w Senacie przygotowała **Maria Szyszkowska**

2003

Alicja Tysiąc wniosła do Trybunału Europejskiego skargę przeciwko Polsce po tym, jak lekarze odmówili jej dostępu do zabiegu przerwania ciąży ze względów zdrowotnych. Urodziła, ale niemal straciła wzrok.

2003

Powstała pierwsza parytetowa partia w Polsce. Współprzewodniczącą Partii Zielonych została **Magdalena Mośiewicz**, a współprzewodniczącym Jacek Bożek

2004

Powstała Socjaldemokracja Polska (SDPL), współza-
kładała ją **Jolanta Banach**

2004

Magdalena Środa została Pełnomocniczką Rządu ds. Równego Traktowania Kobiet i Mężczyzn (do 2005)

2004

Ukazała się książka **Kazimierza Szczuki** „Milczenie owieczek”

2004

Wprowadzono do kodeksu pracy pojęcia „dyskryminacja” i „molestowanie seksualne”

2004

Danuta Hübner została pierwszą polską komisarz w Unii Europejskiej. Jest też premierką w Gabinetach Cieni Kongresu Kobiet

2005–2007

Pełnomocniczką ds. Równości została **Joanna Kluzik-Rostkowska**

2007

Powstaje stworzona przez **Manuelę Gretkowską** Partia Kobiet, obecnie działająca jako Inicjatywa Feministyczna (2016)

2008

Powstaje Krakowski Szlak Kobiet – pierwszy historyczny spacer i społeczny projekt prowadzony przez Fundację Przestrzeni Kobiet, którą zainicjowały **Natalia Sarata i Ewa Furgal**

2008

Uroczyste obchody 90-lecia praw wyborczych kobiet w Sejmie zorganizowane z inicjatywy **Małgorzaty Tkacz Janik**

2008

Henryka Bochniarz i Magdalena Środa współtworzyły i ogłosiły ideę Kongresu Kobiet

2009

Maria Janion otworzyła pierwszy Kongres Kobiet w Warszawie w Sali Kongresowej Pałacu Kultury i Nauki

2010

Ojcowie otrzymali prawo do niezależnego tygodniowego urlopu ojcowskiego. W 2012 otrzymują prawo do niezależnego urlopu ojcowskiego w wymiarze dwóch tygodni

2010

Powstaje Stowarzyszenie Kongres Kobiet, od 2016 roku Prezeską Stowarzyszenia jest **Dorota Warakomska**

2011

Prezydent podpisał znowelizowany kodeks wyborczy, gdzie znalazły się przepisy dotyczące kwot na listach wyborczych, gwarantujące kobietom i mężczyznom (minimum) 35% miejsc na listach. Jest to ogromny sukces Kongresu Kobiet, który zmiany te przygotował i promował, zbierając pod inicjatywą obywatelską noweli ok. 200 tys. podpisów

2011

Powstała Fundacja im. Izabeli Jarugi – Nowackiej, dyrektorką jest **Katarzyna Kądziała**.

2012

Podporucznik **Katarzyna Tomiak** została pierwszą w Polsce pilotką odrzutowca

2014

Pełnomocniczką Rządu ds. Równego Traktowania została **Małgorzata Fuszara**

2014

Powstała **Sieć Herstoryczna** – ogólnopolska sieć inicjatyw realizowanych w obszarze historii kobiet oraz **Archiwum Historii Kobiet**, internetowa baza wiedzy nt. historii kobiet w Polsce

2014

Wiosną w budynku Sejmu jedną z sal nazwano kobiecym imieniem (**Sala im. Zofii Moraczewskiej**), a jesienią zaprezentowano wystawę „Posłanki i Senatorki II RP”

2015

Ratyfikacja Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej. Udostępnienie „pigułki dzień po” bez recepty osobom, które ukończyły 15 l.

2015

Powstała partia Razem, partia deklaruje zdecydowane działania na rzecz praw kobiet

2015

Rządy PiS: anulowanie części praw reprodukcyjnych kobiet, rozmontowywanie instytucji państwa demokratycznego (Trybunału Konstytucyjnego, niezależnych sądów, niezależnych mediów, etc.)

2017

Sejm Rzeczypospolitej ustanowił rok 2018 Rokiem Praw Kobiet

2015-2018

Wielki Backlash – antyfeministyczna reakcja (rządowa, instytucjonalna, medialna) wobec wzrastających szans na wywalczenie przez Polki oraz organizacje kobiece równości w Polsce

2016-2018

Czarne Protesty (masowe kobiece demonstracje 2016, 2017, 2018): powstają nowe organizacje m.in. Obywatelski Strajk Kobiet (**Marta Lempart**), Dziewuchy Dziewuchom, Śląskie Perły. Wzmacnia się ruch kobiecy w ekologii (np. „Matki Polki na wyrębie”) oraz pozaszkolna edukacja w zakresie równości ze szczególnym uwzględnieniem dziewczynek („Kosmos dla dziewczynek”). Coraz więcej kobiet odważa się mówić o lobbingu i przemocy. Polki aktywnie odpowiadają na światową akcję przeciw molestowaniu #Me Too

2017

Katarzyna Lubnauer została przewodniczącą partii Nowoczesna

2017

Powstał obywatelski komitet inicjatywy ustawodawczej „Ratujmy kobiety” liderką projektu jest **Barbara Nowacka**.

2018

Kongres Kobiet uczci Stulecie Praw Kobiet w czerwcu podczas X jubileuszowego Kongresu Kobiet w Łodzi. W listopadzie podczas oficjalnych uroczystości w Gdańsku oraz podczas kilkudziesięciu Regionalnych Kongresów Kobiet w całej Polsce.

2019

Stulecie kobiet pierwszych posłanek

KONGRES KOBIET

„Niepodobna wyliczyć korzyści, jakie każdej sprawie przynoszą stowarzyszenia, w tej tylko formie działań społecznych spoczywają dwa najważniejsze pierwiastki uspocznienia: współpomoc i karność. Pierwsza uczy jednostki wiązania się pomiędzy sobą węzłami współczucia i wspólności interesów, druga przyzwyczajając je do składania chwiejności i kaprysów uczuć i woli na ołtarzu dobra powszechnego”

Eliza Orzeszkowa

Nawiązując do pierwszych trzech zjazdów kobiet (1891, 1905, 1917), w celu uczczenia 25 lat transformacji ustrojowej i wybitnego w niej, choć niedocenionego udziału kobiet, w roku 2008 powstaje idea Kongresu Kobiet. Jego założycielkami są Henryka Bochniarz i Magdalena Środa. Dziś to jeden z najpotężniejszych ruchów kobiecych, społecznych, prodemokratycznych w Polsce o zasięgu międzynarodowym. Zrzesza on osoby indywidualne, organizacje pozarządowe, przedstawicielki nauki, biznesu, polityki, sztuki, dziennikarstwa, związków zawodowych, związków pracodawców, studentki, działaczki, gospodynie domowe. Skupia kobiety (i mężczyźni) niezależnie od poglądów, środowisk, przynależności społecznej, partyjnej, organizacyjnej, środowiskowej, zawodowej. Jego celem jest egalitarna demokracja: równość praw i możliwości dla kobiet i mężczyzn, równy udział we władzy, w obowiązkach opiekuńczych, równe szanse rozwoju w pracy zawodowej, samospełnienie w życiu prywatnym. Od czasów, gdy nasze prababki walczyły o sprawy podstawowe (prawo do edukacji, prawo do pracy, prawa wyborcze dla kobiet) minęło wiele lat. Determinacją, dobrą organizacją, wiedzą i solidarnością osiągnęły niewątpliwy sukces. Jego stulecie właśnie obchodzimy. Ale w życiu społecznym i politycznym żaden sukces nie jest ani pełny, ani trwały. Bywają okresy emancypacyjnego przyspieszenia, ale i застоju. Bywają też okresy gwałtownego regresu (Backlash), gdy znów trzeba walczyć o to, co już zostało wywalczone. W takim okresie właśnie się znajdujemy. Demokracja – fundament, na którym buduje się prawa kobiet – jest dziś zagrożona. Troskę nie tylko o prawa kobiet, ale i instytucje demokratyczne musimy dziś – w roku stulecia praw kobiet – zwiększyć.

10 lat temu, w czerwcu 2009 r., I Kongres Kobiet, nawiązując do tradycji walki o emancypację i równość, sformułował ponad 200 postulatów, których realizacja zrównywałaby status, prawa i możliwości kobiet ze statusem, prawami i możliwościami mężczyzn. Dotyczyły one wszystkich sfer życia: zdrowia, pracy, opieki, edukacji, kultury, mediów, polityki. Część z tych postulatów została zrealizowana (m.in. kwoty na listach wyborczych), znaczna część czeka na realizację. Dużo pracy przed nami!

Matki Założycielki Kongresu Kobiet, Magdalena Środa i Henryka Bochniarz.
Warszawa, czerwiec 2009 r., Sala Kongresowa. Źródło: Archiwum Kongresu Kobiet

POSTULATY

BĘDIEMY WALCZYŁY I TROSZCZYŁY SIĘ O

Silne instytucje demokratycznego państwa, trójpodział władzy, niezależne sądy i media

Świeckie państwo oparte na zasadach tolerancji i wzajemnego szacunku

Prawa reprodukcyjne gwarantujące kobietom autonomię, bezpieczeństwo, zdrowie i odpowiedzialne decydowanie o macierzyństwie

Nowoczesną edukację, która dba o równość dziewcząt i chłopców, uczy myślenia i demokratycznej aktywności obywatelskiej

Równy udział kobiet w polityce zarówno we władzach ustawodawczych (kwoty na listach wyborczych), jak i we wszystkich gremiach, w których podejmują się decyzje dotyczące obywateli i obywaterek

Bezpieczeństwo kobiet i dzieci, o życie wolne od przemocy w różnych jej formach

Równą płacę za pracę tej samej wartości

Równy podział obowiązków i odpowiedzialności domowych

Skuteczne ściąganie alimentów i wsparcie dla kobiet samotnie wychowujących dzieci

Egzekwowanie obowiązków opieki państwa nad ludźmi niepełnosprawnymi i niesamodzielnymi

Dobrą i dostosowaną do potrzeb rodzin (niezbędną w godzeniu ról wychowawczych i zawodowych kobiet) infrastrukturę opiekuńczą

Będziemy się też troszczyć o solidarność między kobietami i pielęgnowanie pamięci o własnej przeszłości.

Zdjęcia z planów zdjęciowych do filmu „Słaczki” reż. Marty Dżido, Piotra Śliwowskiego

ROK 2018 ROKIEM PRAW KOBIEC.

Sejm Rzeczypospolitej uchwalał z dnia 5 czerwca 2017 r. ustanowił rok 2018 Rokiem Praw Kobiet, „wyrażając uznanie dla pierwszych parlamentarzystek: Gabrieli Balickiej, Jadwigi Dziubińskiej, Ireny Kosmowskiej, Marii Moczydłowskiej, Zofii Moraczewskiej, Anny Piaseckiej, Zofii Sokolnickiej i Franciszki Wilczkowiakowej oraz wszystkich orędowniczek walki o równouprawnienie”.

Posiedzenie Sejmu w 1937 roku w sprawie budżetu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.
Widok na salę sejmową podczas przemówienia posłanki Janiny Prystorowej.
Data wydarzenia: 1937-02-18 / Źródło: NAC Sygnatura: 1-A-914

Spis Ilustracji:

str. 2

Zdjęcia z planów zdjęciowych do filmu „Siłaczki” reż. Marty Dzido, Piotra Śliwowskiego

str. 4-5

Grupa posłanek BBWR w kularach, widoczne m.in. Janina Kirtiklisowa, Eugenia Waśniewska, Zofia Moraczewska, Maria Jaworska, Halina Jaroszewiczowa. Data: 1930-11-26 / Źródło: NAC Sygnatura: 1-A-1113-1

str. 8-9

Otwarcie Sejmu Ustawodawczego 26.01.1919, posłanki widoczne u dołu zdjęcia. Źródło NAC

str. 13

Fotografia portretowa Aleksandry Szczerbińskiej (później Piłsudskiej). Źródło: NAC Sygnatura: 1-A-87-2

str. 14-15

Ochotnicza Legia Kobiet we Lwowie, 1919 (Archiwum Akt Nowych)

str. 20-21

Gabriela Balicka, posłanka . Fotografia portretowa. Źródło: NAC Sygnatura: 1-A-429

Irena Kosmowska, posłanka. Fotografia portretowa. Źródło: NAC Sygnatura: 1-A-569

Jadwiga Dziubińska. Fotografia portretowa. NAC Sygnatura: 1-N-2431

Zofia Sokolnicka Źródło: Kronika Miasta Poznania 1998

A. Piasecka Źródło: <http://nieobecni.com.pl/index.php?s=grob&id=211447>

Zofia Moraczewska. Źródło: www.ipsb.nina.gov.pl/a/foto/zofia-moraczewska-fotografia-portretowa

Maria Moczyłowska. www.cz.info.pl/zdarzylo-sie-tutaj2/8742-historie-jaroslaw-kapsy-opowiesc-38

Józefa Szebeka, senator. W gabinecie pracy. Źródło: NAC Sygnatura: 1-A-1035

str. 31

Matki Założycielki Kongresu Kobiet, Magdalena Środa i Henryka Bochniarz.

Warszawa, czerwiec 2009 r., Sala Kongresowa. Źródło: Archiwum Kongresu Kobiet

str. 33, 34-35

Zdjęcia z planów zdjęciowych do filmu „Siłaczki” reż. Marty Dzido, Piotra Śliwowskiego

str. 37

Posiedzenie Sejmu w 1937 roku w sprawie budżetu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Widok na salę sejmową podczas przemówienia posłanki Janiny Prystorowej. Źródło: NAC Sygnatura: 1-A-914

Opracowanie graficzne:

Katarzyna Szewczyk / fajnechlopaki.com

Druk:

Poligrafus Jacek Adamiak

Niniejsza broszura została opublikowana dzięki wsparciu finansowemu Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka OBWE (ODIHR).

Opinie i informacje w niej zawarte niekoniecznie są wyrazem oficjalnego stanowiska Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka OBWE.

GIVEN
FACE
CATEGO